

Trinitat Nova, miralls que ens fan visibles.

Una oportunitat per construir un projecte educatiu global

Paloma Cívico Moreno

Ll. en Pedagogia, orientadora educativa i membre de l'equip de coordinació de l'ieTN

Alba SanagustinCiprés

G. en Sociologia, mestra d'ed. Primària i coordinadora d'acció comunitària de l'ieTN

Joan Artigal i Valls

Mestre d'ed. infantil i plàstica, director de l'ieTN

Resum

Trinitat Nova, miralls que ens fan visibles. Una oportunitat per construir un projecte educatiu global

La Trinitat Nova està situada en una zona perifèrica de la ciutat de Barcelona i està immersa en un procés de transformació de l'oferta d'escolarització a partir d'un plantejament educatiu global i compartit amb el barri.

En un context social desafavorit, la majoria de les famílies opta per escolaritzar els fills en centres d'altres zones i, a més, l'oferta socioeducativa del barri és escassa.

La creació de l'**institut escola Trinitat Nova** (ieTN), com a nou i únic centre educatiu del barri (d'alumnes en edats d'escolarització obligatòria), es planteja el treball conjunt amb les escoles d'educació Infantil (0-3) i amb una nova oferta d'educació post obligatòria molt completa. També s'articula amb la posada en marxa d'uns nous equipaments socioeducatius al barri, que s'integren amb l'**Espai Educatiu Trinitat Nova** que converteixen l'ieTN en un equipament educatiu obert i propi del barri.

Compartir el lideratge amb les entitats i els serveis que hi participen i ajudar a *empoderar* famílies i veïns pot ser una de les claus de la transformació que s'ha iniciat.

Tot plegat és possible si la proposta escolar es fa amb una ferma aposta per la cura en l'acollida i l'acompanyament de totes les persones que hi intervenen i es construeix un vincle ferm que permet crear sentiment de pertinença al territori.

Paraules clau: Institut Escola, *empoderament*, acollida, acompanyament, comunitat, vincle, escola enriquida

Abstract

Trinitat Nova, mirrors wich make as visible. An opportunity to build a global educative project.

Trinitat Nova is a neighbourhood located in a peripheral area of the city of Barcelona and it is immersed in a transformation process of schooling from a global education approach and shared with the neighbours.

In a disadvantaged social environment, most families choose to educate their children in schools outside the neighbourhood and the socio-educational offering is limited.

The launch of the *Institut Escola Trinitat Nova (ieTN)* as a new and only school in the neighbourhood (for primary and secondary education) proposes working together with the nursery school (0-3) and with a new offer of further education. It is also organized with the launch of socio-educational equipments integrated in the *Education Space Trinitat Nova* that turns the ieTN into an educational facility opened to the neighbourhood.

Sharing leadership with the associations and services that participate in *Trinitat Nova* and helping to empower families and neighbours can be one of the keys to the transformation that has begun. This is possible if the school offer makes a firm commitment to the care in the reception and accompany of all people involved and establishing bonds that allow creating a feeling of belonging in the territory

Keywords: Primary and Secondary School, empowerment, reception, accompany, community, bond, enriched school

“Si bé l’educació és una condició necessària per a l’equitat, és imprescindible garantir un nivell mínim d’equitat per tal que l’educació es pugui desenvolupar”
(Bonal i Tarabini, 2016).

L’institut escola Trinitat Nova (ieTN) de Barcelona és un centre de nova creació que inicia el seu funcionament el setembre de 2017 i que acull l’alumnat dels tres centres educatius (catalogats de màxima complexitat i en edats d’escolarització obligatòria) que fins aquell moment hi havia al barri.

Aquest nou projecte neix en el marc de la proposta d’intervenció global del “Pla de Barris”^[1] de l’Ajuntament de Barcelona i de l’aposta del Consorci d’Educació de Barcelona de potenciar projectes educatius transformadors.

El centre s’emmarca en la necessitat d’ajudar a reconstruir una proposta educativa pel barri entesa com una proposta general, coherent i polièdrica, que busca, també, acompanyar de manera efectiva i àmplia les necessitats de les famílies i del territori.

Antecedents i context d’un nou institut escola

El centre educatiu es troba a la perifèria de Barcelona, Trinitat Nova és un barri situat al costat de la zona periurbana de Collserola i es va començar a construir l’any 1950 amb 3000 habitatges obra del Patronat Municipal de l’Habitatge, Instituto Nacional de la Vivienda i l’Obra Sindical del Hogar per a famílies amb pocs recursos econòmics, sovint migrades d’arreu d’Espanya o que prèviament havien viscut en barraques a la costa Barcelonina.

El barri també pot explicar la seva història a partir de la lluita veïnal de finals del franquisme i la transició. Als anys 1990 es va diagnosticar que molts dels edificis del barri patien greus afectacions estructurals, fet pel qual, a finals de la dècada, es va

aprovar una reforma del barri en diferents fases que encara continua a dia d'avui. Entre els anys 1999 i 2008 va millorar extraordinàriament la connexió del barri amb la xarxa de transport públic.

A diferència d'altres barris que tenen força propostes culturals, comunitàries i socioeducatives i un teixit comunitari força ric, a Trinitat Nova el teixit associatiu s'ha anat debilitant, fet que provoca una disminució pel que fa a la implicació i participació dels veïns i veïnes en la vida comunitària. A més, cal tenir en compte que el procés de remodelació dels nous habitatges té, també, una afectació sobre la cohesió social del barri, fent així que el grau de coneixement i proximitat entre veïns i veïnes cada cop sigui menor.

En el darrer any, a més de la creació de l'institut escola i el desenvolupament del Pla de Barris, s'ha inaugurat el Casal de Barri i s'ha creat l'Institut Tecnològic de Barcelona (ITB).

Segons les dades recollides per l'Institut d'Estadística de l'Ajuntament a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) de distribució territorial de la renda familiar per càpita de Barcelona, l'índex de Renda Familiar Disponible per càpita de Trinitat Nova és 48,2, considerant la mitjana de ciutat 100. Això fa que es situï en la posició 69 dels 73 barris de la ciutat. La taxa d'atur de la població activa és del 14%, el doble que la taxa de la ciutat.

Segons les mateixes dades, més d'un 10% de la població és considerada sense estudis i un 60% disposa d'estudis bàsics (respecte el 40% a la ciutat). Al barri, el 15% de les persones majors de 24 anys disposen d'estudis de grau mig i un 7,5% disposa d'estudis superiors. El 18% de població del barri és d'origen estranger. Es considera que un 18% de la població infantil del barri està en situació de pobresa severa.

Segons les dades del Consorci d'Educació de Barcelona (2018) dels 894 infants i joves (en edat d'escolarització obligatòria) que resideixen a Trinitat Nova només es queden a l'institut escola del barri 157 (18%), per tant, podem afirmar que l'oferta d'ensenyament obligatori no és un referent educatiu per la majoria de les famílies del barri.

A més, una part important de l'alumnat del centre és de famílies dels barris propers que acaben d'arribar a Catalunya i que es van incorporant al llarg del curs. La vinculació de moltes de les famílies del centre amb el seu entorn és força feble.

La matrícula viva (incorporacions d'alumnat fora del període ordinari) dels primers 18 mesos de funcionament de l'institut-escola supera el 25% del total de l'alumnat, però el creixement net d'alumnat és només de l'11%. Això ens indica que és un centre que acull alumnat nouvingut i que una part significativa dels alumnes hi estan poc temps perquè després van a centres més propers al domicili, per tant, els grups classe són referents poc estables i la cohesió dels grups és difícil d'articular.

El 34,5% de l'alumnat té reconegudes necessitats educatives específiques derivades de situacions socials desfavorides, el 23% disposen de targeta Barcelona

Solidària de l'Ajuntament^[2]. Més del 70% de les famílies ha requerit en algun moment l'ajuda o l'acompanyament dels Serveis Socials.

El 48% de l'alumnat és d'origen estranger. El 22% de l'alumnat a partir de 3r de primària porten menys de 2 anys en el sistema educatiu català i tenen reconegut ser alumnes d'acollida. Més de la meitat de l'alumnat del centre requereix d'un suport lingüístic.

El 79% de l'alumnat són usuaris del servei de menjador i el 88% del total d'alumnes que utilitzen el servei tenen beca.

La majoria d'alumnat nou que es va incorporant al centre té necessitats que encara no són reconegudes o ateses.

La realitat de les famílies és diversa pel que fa a criteris econòmics i socials, l'institut escola el formen famílies amb una estructura familiar sòlida, i d'altres, amb una estructura familiar afeblida amb situacions que dificulten poder valorar les oportunitats que ofereix el fet educatiu. Els bagatges culturals, les expectatives i els referents educatius no són homogenis ni coincidents.

A l'institut escola Trinitat Nova hi conviu alumnat amb un ampli ventall d'interessos, alguns d'ells marcats pels estudis i la possibilitat de millora social i altres distanciats del sistema educatiu amb un important rebuig cap al procés socialitzador i educatiu de l'escolarització.

La proposta educativa del nou institut escola ens força a la necessitat d'aproximar-nos a famílies que tenen referents educatius allunyats dels nostres models pedagògics, amb l'objectiu de construir amb elles objectius educatius compartits, com a clau per aconseguir una millora educativa. Cal anar en compte a no donar directament per bons els nostres valors, que socialment són dominants i és essencial realitzar un procés de coneixença i confiança mutu.

També cal tenir present que les dades fins ara apuntades són el reflex d'unes mancances en les necessitats bàsiques de part del nostre alumnat i les seves famílies, que ens proposa una mirada complexa per captar les diverses formes en què l'empobriment d'una part de les famílies i l'exclusió incideixen en les oportunitats educatives.

Segons Garcia-Alegre (2014), alguns dels dèficits en necessitats bàsiques i educatives derivats de la desigualtat social de l'alumnat són:

Assistencials:

- Alimentació insuficient
- Falta d'higiene
- Vestuari inadequat
- Problemes d'habitatge
- Salut mental (trastorns de conducta...), visió, higiene bucodental

Escolars:

- Impagaments: material, llibres i sortides, menjador

- Condicions d'estudi inadequades a casa: ambient negatiu, falta d'espai, d'ordinador, d'internet, llibres...

Socioeducatives

- Impossibilitat d'accedir a activitats educatives complementàries

L'existència d'unes condicions mínimes en el benestar emocional i tenir cobertes necessitats bàsiques, són aspectes que permeten que l'alumnat participi dels processos socialitzadors i educatius.

També el sentiment de pertinença i la disposició a compartir un marc comú amb els companys són condicions necessàries per desenvolupar plenament la proposta escolar.

Construir respostes a una realitat complexa

La creació de l'institut escola es planteja en el context d'establir canvis globals i multifactorials que permetin un canvi de paradigma de la proposta educativa del barri i no tan sols com la concreció d'un projecte educatiu que millori l'oferta escolar i els seus resultats. Algunes de les premisses són:

- Millorar l'entorn amb una proposta educativa global per evitar ser la suma de propostes. Cal una proposta coherent que no renunciï a cap àmbit d'acció.
- Entenem que els objectius no els podem abastar sols, per això ens calen propostes col·laboratives i professionals complementaris. Actuar amb una acció àmplia i multiprofessional, que tingui en compte des d'on es parteix, com a territori, com a famílies, com a alumnes de l'institut escola o participants de l'*espai educatiu* i altres propostes de barri.
- Calen intervencions globals i directes encaminades a acompanyar de manera efectiva a les famílies amb necessitats socioeconòmiques.
- Els infants i joves del barri necessiten complementar la seva formació (que la majoria realitza en centres educatius de fora el barri) amb propostes i espais educatius que els permetin, també, adquirir vincles socioeducatius en el seu barri.
- El barri s'ha de reconèixer com un espai amable, enriquidor i educatiu. Per aquest motiu, cal empoderar les famílies, les entitats i les propostes que sorgeixin del territori.
- Propiciar objectius educatius compartits amb les famílies, amb les comunitats i el territori ajuda a millorar l'educació dels infants i joves.

L'ieTN també es planteja com una resposta transformadora d'escolarització:

- Acollir i acompanyar, tenint en compte el bagatge individual, però també les necessitats de l'entorn familiar.

- Ajudar a construir vincles i sentiment de pertinença al propi entorn sociocultural, grup-classe i els seus educadors, al centre i al barri com a condicions imprescindibles per aprendre i créixer en comunitat.
- Propiciar una proposta que ajudi a tots els alumnes a ser competents en aprenentatges instrumentals i que faci propostes de treball amb sentit i globalitzadores.

Des d'on fomentem el vincle i la pertinença?

El vincle que les persones establim de manera innata amb l'entorn i amb les persones que ens acompanyen al llarg de la vida és quelcom necessari per al desenvolupament integral de les persones. En la realitat del nostre centre, fer el vincle i sentir que formen part d'un grup amb qui compartim l'experiència educativa és quelcom prioritari.

El vincle ens permet plantejar-nos reptes, tenir iniciativa i desenvolupar-nos amb autonomia. Quan les escoles atenem una comunitat cohesionada amb famílies pertanyents a una posició cultural o social dominant, els sentiments de pertinença de l'alumnat i les famílies i els vincles en l'escolarització són sovint un implícit que no cal prioritzar o que senzillament queden invisibilitzats. Però, quan estem en una posició vulnerabilitzada o culturalment no dominant, necessitem poder sentir que allò que fem ens serveix per a poder confiar en les persones del costat. Per tant, en el nostre context la construcció d'uns mínims vincles i un context escolar socialitzador són aspectes imprescindibles que ens van permetent desenvolupar de manera efectiva l'autonomia de l'alumnat. És aleshores quan des del projecte educatiu ens sentim capacitats per poder desenvolupar propostes que personalitzen els aprenentatges i permeten una individualització més plena dels itineraris educatius dels infants.

En el moment actual en el qual el nostre sistema educatiu pateix una forta segmentació de l'alumnat per origen socioeconòmic, però també per opció educativa i cultural de les famílies, aquesta realitat del nostre sistema d'escolarització fa difícil que es pugui valorar exitosament l'objectiu que hauríem de compartir totes les escoles de ser un servei que atén la societat i la comunitat educativa en la complexitat real que es presenta en l'entorn.

Molts dels nostres centres donen resposta a tipologies de famílies semblants que comparteixen maneres de veure l'educació. En aquest context, els projectes educatius i la singularització pedagògica dels centres pot ser una coartada que amaga una segregació escolar, on les famílies que escullen escola prioritzin amb qui anirà el seu fill o filla i l'afiliació social, cultural i/o econòmica de la comunitat educativa del centre escollit.

Cal estar atents a l'hora de valorar l'èxit o fracàs dels resultats dels alumnes o del grau de satisfacció de les famílies. Projectes *innovadors* d'èxit amb propostes de

personalització dels aprenentatges o projectes educatius metodològicament conservadors, poden desenvolupar a fons la seva proposta perquè el vincle i la cohesió estan garantides per l'opció selectiva de centre o projecte. Aquesta realitat fa que els centres educatius siguem poc el reflex de la societat plural a la qual pertanyem i que no estiguem en bones condicions per preparar els ciutadans en una societat plural.

Com hem explicat abans, la situació de l'ieTN és, en el moment de crear-se, poc cohesionada: alumnes de tres centres que tanquen i entren a l'institut escola, matrícula viva, alta mobilitat del l'alumnat, alumnes que venen d'altres barris... Això fa que la construcció dels vincles amb els mestres i l'equip educatiu, la classe, l'escola, la família i el barri o l'entorn siguin un requisit i procés que prioritzem.

Les diferents propostes d'un projecte educatiu que vol ser global

L'institut escola dins un Espai Educatiu de Trinitat Nova.

La creació de l'institut escola forma part d'un conjunt de mesures que ajuden a transformar l'entorn i que també busquen desenvolupar un espai pluridisciplinar capaç de donar noves respostes a necessitats socioeducatives del barri.

Això permet (o permetrà) que l'institut escola pugui disposar d'un equipament enriquit amb instal·lacions i propostes com:

- Una *biblioteca comunitària* com a nucli cultural del centre, però també com a espai de referència pel barri. Per aquest motiu, es crea la figura del bibliotecari de centre que coordina i dinamitza propostes per a totes les etapes educatives. També és un espai que té accés directe des del carrer i que esdevé l'entrada principal de l'*Espai Educatiu* fora de l'horari lectiu. En aquest sentit, la biblioteca comunitària també ha d'esdevenir un espai de referència per a les famílies del centre i per a joves i famílies que van a centres educatius fora del barri. La biblioteca disposa de dos espais polivalents que permeten activitats amb famílies o propostes d'entitats del barri.
- *Espais d'activitat física, arts escèniques i cultural*. Les dues pistes esportives i el nou gimnàs s'adeqüen com equipaments de barri polivalents per a les activitats esportives, de teatre, de circ i activitats audiovisuals.
- Un *projecte de comunicació audiovisual* que el centre desenvolupa dins i fora de l'horari lectiu. En les instal·lacions de l'espai educatiu es disposa d'un espai per a la realització de projectes audiovisuals coordinats per una dinamitzadora que ajuda a vertebrar una proposta d'educació audiovisual de centre i projectes audiovisuals amb joves i entitats del barri.

- L’espai també esdevé un *recurs de propostes socioeducatives i de formació* que proposen les famílies del centre (espais de trobada, classes de català per a adults, propostes de voluntariat...), les entitats del barri (Cau Trini Nova, Club de futbol sala TN, o grup de percussió de Bruixes i Bruixots de TN...) o els serveis amb qui compartim el projecte (Casal infantil, educadors de carrer).

Totes aquestes activitats i propostes tenen el seguiment d’un dinamitzador comunitari que conjuntament amb la coordinadora de l’àmbit comunitari de l’equip directiu són l’embrió d’una gestió més àmplia i articulada de l’Espai Educatiu que implica propostes docents, de la comunitat i de les institucions: Districte, projectes de ciutat i Consorci d’Educació.

Continuïtat i seguiment a les transicions. Proposta 0-18.

El barri disposa de dos centres públics de primer cicle d’educació infantil (0-3), EBM Trinitat Nova i Llar d’infants l’Airet (LliA), amb 130 places. A diferència de les etapes d’educació obligatòria, la pràctica totalitat de famílies del barri que escolaritzen els seus fills en aquesta etapa ho fan a les dues escoles del barri.

L’ieTN articula l’educació obligatòria 3-16 (infantil, primària i secundària) en un sol centre.

l’Institut Tecnològic de Barcelona (ITB), que s’obre al barri el curs 18/19, articula una oferta postobligatòria àmplia (de PFI a batxillerat).

L’ieTN busca una coherència de proposta educativa que comparteix amb els altres centres del barri i per això s’articulen els “Projecte 0-7” (amb l’equip de la LliA) i la proposta de “recuperació del batxillerat al barri” amb l’ITB.

Organització a mida.

L’ieTN està organitzat en quatre comunitats d’alumnes, l’escoleta Taronja (P3/1r Primària), l’escoleta Grogga (2n/4t de Primària), l’escoleta Verda (5è Pri/1r ESO) i l’escoleta Blava (2n/4t ESO), aquesta organització està coordinada amb l’escoleta vermella (0-3 LliA) on també hi participa el P3.

Amb aquesta organització, el centre busca que l’alumnat i les seves famílies puguin afrontar els canvis des de la fortalesa, permetent fer agrupacions acollidores i plantejant de forma més segura i pausada les transicions entre etapes educatives, amb la idea que els canvis es desenvolupen amb més èxit quan es fan des de la fortalesa i no des de la inseguretat, que sovint genera la vulnerabilitat. Per això, el P-3 es realitza dins de l’espai de la Llar d’infants o el 1r d’ESO es fa dins la comunitat on també hi ha els alumnes de 5è i 6è. D’aquesta manera, els canvis d’etapa es realitzen sent els grans d’una comunitat ja coneguda.

Figura 1 Organització i propostes de l'ieTN i de l'Espai Educatiu

Projecte 0-7.

En el nostre sistema educatiu, l'educació infantil és l'etapa educativa que menys treballa conjuntament entre els dos cicles que la formen. Habitualment, els dos cicles pertanyen a institucions diferents (Ajuntaments/Generalitat), amb espais, estructures i professionals que no tenen contacte habitual.

En el desenvolupament del nostre projecte de continuïtat aprofitem el bon prestigi que té al barri la proposta de 0 a 3 anys i, amb l'aula de P3 que comparteix espai amb les aules del primer cicle d'educació infantil, hem iniciat un projecte real de treball conjunt amb la convivència diària i les propostes de treball entre alumnes de 2 i 3 anys i propiciant un intercanvi entre tot l'alumnat de l'etapa. La proposta de treball iniciat de projecte educatiu compartit entre els dos equips esdevé un autèntic revulsiu professional que ha tingut com a motor la predisposició dels dos equips professionals i el guiatge de l'assessorament extern de la Montserrat Anton^[3]. Cal destacar que amb la proposta s'ha configurat un espai de trobada entre famílies que fins ara no s'escolaritzaven a la mateixa institució ni espai. El resultat d'aproximació comunitària és fins el moment un dels aspectes més rellevants del projecte que estem realitzant.

Més enllà de propiciar un canvi de tendència en l'objectiu d'aconseguir que més famílies decideixin seguir escolaritzades al barri, pel fet de seguir en una proposta de P-3 de continuïtat, el que aconseguim és la realització real i pràctica d'una educació infantil en un sol projecte i la possibilitat d'un treball compartit dels dos equips que fins ara treballaven només amb un contacte circumstancial i esporàdic.

Recuperar el Batxillerat per al barri, una proposta compartida.

El curs vinent l'institut participarà en la recuperació del Batxillerat al barri amb la proposta compartida amb l'Institut Tecnològic de Barcelona (situat al mateix barri), que fins ara ha desenvolupat formació professional de grau bàsic, mitjà i superior i que amb el nou projecte començarà el Batxillerat tecnològic amb un equip professional compartit pels dos centres.

Aquest és un fet cabdal, ja que la pèrdua dels estudis de batxillerat al barri va provocar una acceleració del desprestigi de la proposta educativa del barri.

La continuïtat de la proposta educativa formal, dins d'un projecte de barri, està permetent que les diverses institucions educatives col·laborem de manera pràctica en un projecte que va més enllà de la funció parcial de cadascuna d'elles. D'una manera informal, però programada, els projectes educatius de cada centre acaben formant part, o es poden anar explicant, com a part d'un projecte educatiu de barri, que entre tots anem configurant.

Fomentar un entorn mobilitzat en l'educació.

Des d'aquest context de proposta educativa de continuïtat, i immersa dins d'un Espai Educatiu que s'articula amb propostes que van més enllà de l'educació reglada, l'institut escola vertebrava el seu projecte educatiu entorn a aquests eixos:

Un centre educatiu obert i implicat.

La participació i el protagonisme de l'infant, el jove, les famílies, el barri i les entitats són un motor importantíssim per a la transformació *cap a i amb* la comunitat. Per això és important concebre el centre com un espai educatiu on es pugui participar i créixer des del vessant educatiu formal i no formal.

L'alumnat ha de poder sentir-se part de Trinitat Nova i, per tant, ha de poder sentir que allò que fa té un valor en el seu entorn proper. Aquesta premissa ens porta a reservar un espai important, dins la càrrega curricular, a projectes de transformació social a partir de la metodologia d'aprenentatge i servei.

Acompanyar i empoderar les famílies és provar d'entendre el seu punt de partida i les seves expectatives. En aquest sentit, la incorporació de nous professionals com un educador social o un dinamitzador comunitari ens permet poder actuar d'una manera més ràpida i directa en relació a les necessitats, i també acompanyar el procés d'empoderament i segones oportunitats també a les famílies.

Un centre educatiu que acull i acompanya per construir vincles i sentiments de pertinença.

L'Institut Escola és un espai d'acompanyament en els processos vitals de l'alumnat. Dia a dia es vetlla perquè l'alumnat pugui créixer en un espai d'equilibri i benestar a partir de l'acceptació, l'estima, el reconeixement i la pertinença al grup i al centre.

Aquest principi fa pensar en la importància de fer una bona acollida i un seguiment acurat de cadascun dels infants i joves, les seves famílies i l'equip educatiu que treballa al centre.

Formem part d'una xarxa on cada acció d'un membre afecta a tots; això vol dir posar molta atenció a les relacions i als vincles entre els diferents agents educatius i l'ordre entre ells. A tall d'exemple ens podem imaginar un centre educatiu com un piano, on totes les tecler són absolutament importants i és necessari que estiguin harmonitzades perquè soni una bella melodia. Qualsevol desafinament afecta a tota la resta i per això es necessita la contribució de tots per la seva resolució. Mirar amb bons ulls i ordenadament a tots és el primer pas per afinar l'instrument i que pugui continuar el concert amb èxit. (Parellada i Traveset, 2014)

L'equip educatiu parteix de la necessitat de fer una bona acollida i acompanyament a les necessitats individuals de cada alumne i també a la seva família; és per aquesta raó que tot el professorat del centre desenvolupa amb un grup reduït d'alumnes les funcions tutorialis individuals, tot cercant aconseguir un seguiment personalitzat de l'alumne i una relació estreta amb la família. A la vegada, cada grup classe disposa d'un equip tutorial que exerceix les funcions de tutoria grupal.

També s'atorga importància el pla d'acollida que, més enllà de valorar només aspectes d'escolarització de l'alumnat que s'incorpora, en els casos que es considera necessari, preveu l'acompanyament de l'educadora social (dels serveis socials municipals assignada al centre), per tal d'assessorar les famílies quan es detecta que tenen necessitats primàries o necessiten orientació. La intervenció immediata de Serveis Socials i sense passar per la derivació esdevé un element de clara millora.

L'organització docent del centre ens permet assegurar a tots els nivells educatius un mestre amb una mirada inclusiva, que és responsable d'impregnar, en el seu nivell, un sentit competencial i orientador al llarg de tota l'escolaritat i articular les propostes per als alumnes que tenen més necessitats específiques. Per aquest motiu, tots els mestres i professors són tutors d'un nivell, encara que també siguin especialistes d'una àrea concreta, que només fan en el seu nivell o escoleta.

Alguns exemples de les propostes tutorialis són:

- *L'espai Escolta'm*, en el qual el tutor empodera i acompanya l'alumne en el seu procés educatiu tenint en compte les necessitats integrals del mateix i ajudant-lo a construir un ambient que afavoreixi les condicions d'aprenentatge i creixement personal.
- *El projecte de mediació escolar*, que permet facilitar eines a l'alumnat per poder resoldre els conflictes del dia a dia des d'una construcció positiva del mateix.

Per poder anar desenvolupant estratègies de benestar i convivència en el procés de socialització s'ha introduït la figura de l'educadora emocional que, en la mesura del possible, ens va ajudant a construir punts de referència per fer aquests acompanyaments.

Exemple d'algunes de les accions que es desenvolupen des de l'àmbit d'acollida i acompanyament són:

- *Actuacions transversals:*
  - Les cerimònies: Enforteixen les institucions, ajuden a establir el sentiment de pertinença de tots els seus membres i ajuden a reforçar els vincles entre les persones. Diferents tipus de cerimònies que es realitzen al centre: benvingudes, constitució de grups, comiats, tancaments d'etapa...
  - Les persones i les seves circumstàncies personals: Implica tenir en compte els petits i grans esdeveniments que es donen a la vida. Això, traduït en actuacions concret es vol dir, per exemple, petits actes com: felicitacions pels aniversaris, esdeveniments de la família, acompanyament en el dol, interès per persones malaltes properes a l'alumne...
  - Espais de trobada, propostes de trobada amb famílies dins l'horari lectiu per tractar temes d'interès propiciant el reconeixement i el suport mutu.
- *Actuacions adreçades a l'alumnat:*
  - Planificació de l'acollida del grup i de l'alumnat nouvingut al llarg del curs.
  - Acollida de l'alumne nouvingut per part de l'equip tutorial.
  - Apadrinament entre iguals.
  - Treball de la cohesió i la pertinença al grup.
  - Acompanyament en les transicions educatives.
  - Teixit d'aula
- *Actuacions adreçades a les famílies:*
  - Entrevista inicial d'acollida
  - Entrevista amb l'educadora social si s'escau.
  - Trobada grupal entre mestres i famílies.
  - Participació en activitats curriculars.
  - Participació en activitats festives.
  - Comunicació fluida amb l'equip tutorial.
- *Actuacions adreçades als mestres:*
  - Acollida i comiat dels mestres que s'incorporen i marxen de l'equip.
  - Espais i canals de reconeixement a la tasca.
  - Organització horària que permeti el treball cooperatiu i el treball de mestres entre etapes educatives diferents.

Investiga, connecta i crea:

Perseguint l'objectiu de formar alumnes crítics i amb criteri, que estiguin preparats per conviure en una societat en constant evolució, l'institut escola posa al centre del procés

d'ensenyament i aprenentatge l'alumne com a protagonista, tot partint, per un costat, del procés de pertinença i vincle al grup amb qui desenvolupa principalment el seu arrelament al centre; per l'altre, amb el desenvolupament del seu moment maduratiu, el seu bagatge cultural i l'enfortiment de la confiança en ell mateix.

Definim el centre com un espai investigador on es fomenta el coneixement a partir del descobriment i de donar respostes als reptes que es plantegen a l'aula i l'entorn. Sense perdre de vista el rigor científic, es fomenta l'assaig-error i l'aprendre fent.

Conscients dels punts de partida i dels bagatges individuals tant diferenciats de l'alumnat, donem una especial atenció a la millora dels aprenentatges instrumentals. En aquest sentit l'escola també es proposa ser garantista i exigent, prenent consciència que, per una part dels nostres alumnes, l'escolarització obligatòria és una oportunitat única de capacitar-se per tenir noves oportunitats.

La prioritització de les aules d'acollida, la realització d'agrupacions en petits grups per atendre amb propostes específiques i amb diferents materials els aprenentatges instrumentals, la universalització de l'ús de chromebooks (1 ordinador per cada alumne a partir de 1r d'ESO) o la transformació de les guàrdies del professorat de secundària en suport de co-docència dins l'aula, són alguns exemples d'intervenció.

En la nostra proposta hi són presents també intervencions educatives amb continguts globalitzats, on es fomenta l'esforç, la cooperació i la creativitat individual i col·lectiva.

Eines transversals d'intervenció educativa:

- Les eines audiovisuals, la nostra singularitat: Les audiovisuals són un instrument que ens permeten visibilitzar i connectar la realitat de dins amb el que passa fora. En tots els nivells educatius fem ús de la comunicació audiovisual, com a un mitjà que ens permet fer-nos presents i competents, tant en l'ús, com en la capacitat de realització de documentació o creativitat .
Aquesta és una proposta que té elements que realitzen tots els alumnes, i d'altres que desenvolupem des del voluntariat els alumnes més interessats .
Disposem d'espais i propostes que són coordinats per una dinamitzadora audiovisual.
- Biblioteca, espai comunitari d'acció cultural: La biblioteca esdevé l'espai central de l'Espai Educatiu i de l'Institut Escola ja que amb la remodelació de l'edifici l'entrada principal queda oberta al barri també fora de l'horari lectiu. El centre té un mestre responsable que coordina les intervencions de totes les aules i realitza propostes de dinamització a alumnes, mestres i comunitat.

Les escoles mai més seran només dels mestres. Fent un equip educatiu enriquit.

Convivim en un sistema segregat en el qual els professionals tendim a tenir molt delimitades les funcions i els àmbits d'actuació, aquest fet es converteix en un sistema derivador i en conseqüència en una amenaça des del moment que la delimitació de les funcions no permet donar una resposta integral a les necessitats de les persones. És important consolidar estructures que permetin un treball compartit amb els serveis socials, els centres de salut mental, els equips d'atenció primària, el teixit associatiu i veïnal del barri... només aquesta xarxa cohesionada ens permet oferir oportunitats d'aprenentatge a les quals el lideratge educatiu sigui compartit.

Les desigualtats i el convenciment que la intervenció educativa ha de ser global ens porten a dissenyar una estructura que permeti integrar els aprenentatges formals i no formals, fent un treball conjunt entre el professorat, els agents socioeducatius i les activitats dins i fora del centre, amb la finalitat de donar resposta als reptes socials actuals en el nostre entorn immediat.

És per aquests motius que l'equip professional l'integren, més enllà dels docents, un *equip educatiu comunitari* format per una educadora dels Serveis Socials, una educadora emocional, tècnic d'integració social, dinamitzadors comunitaris i audiovisuals i una promotora escolar que, coordinats per un membre de l'equip directiu, atenen els alumnes i les famílies de manera integral i es coordinen amb l'equip de mestres i altres serveis i agents del territori.

La implantació d'una proposta educativa global ens enfronta al repte de construir equips professionals enriquits que treballin amb la realitat complexa i immediata i no actuïn a partir d'un model de derivació a serveis externs.

Per això el projecte contempla la necessitat que aquests professionals formin un equip amb dinàmica pròpia i integrat en les estructures on també hi són els docents. L'àmbit d'actuació de l'equip comunitari és l'acompanyament de l'alumne tant a l'aula com en altres situacions que també formen part de l'acció educativa, tot donant valor i suport a l'entorn dels infants. L'equip està format per:

- Tècnics d'integració social que vetllen per fer una bona acollida als alumnes nous i fan suport i acompanyament tant a l'aula com a alumnes concrets.
- Una educadora social que permet fer l'enllaç i acompanyament amb els serveis socials del territori. També acull a les famílies quan arriben a l'escola i proporciona assessorament en diferents àmbits.
- Una educadora especialitzada en desenvolupament emocional que permet planificar una resposta integral i que ens ajuda a observar i reflexionar sobre les dinàmiques d'aula, fent propostes de millora amb els docents.

- Un dinamitzador comunitari que ajuda a articular i canalitzar les propostes del territori i les institucions amb l’institut escola i l’Espai Educatiu i que permet fer d’enllaç entre les activitats que passen a l’escola i les oportunitats de l’entorn.
- Una promotora escolar que acompanya l’alumnat de famílies gitanes.
- Una dinamitzadora audiovisual que coordina i dinamitza la implantació del projecte singular. Fa formació als alumnes i als mestres i ofereix suport en diferents projectes audiovisuals.

Reptes.

La nostra és una experiència que tot just comença i, partint del que hem exposat, creiem que aquests són alguns dels reptes que tenim plantejats:

- Sentir-nos part i ajudar a construir un projecte educatiu de barri on la nostra proposta tingui sentit perquè és part d’un projecte col·lectiu amb objectius compartits per centres, serveis, propostes, comunitats i institucions.
- L’escola ha d’esdevenir un espai d’empoderament per a les famílies, per acompanyar als seus fills i per poder participar de l’entorn sentint-lo com a propi. És per això important preveure estructures que permetin donar noves oportunitats a famílies i recuperar la confiança en elles mateixes per a fer créixer els infants i joves.
- Acollir i acompanyar l’alumnat i les seves famílies durant i al llarg de totes les etapes educatives des dels 0 fins els 18 anys per a promoure la continuïtat formativa i l’aprenentatge permanent tot creant un vincle i implicació en l’aprenentatge que generi confiança i capacitat per a proposar-se reptes individuals i col·lectius.
- Buscar l’acompanyament i la cura dels equips professionals multidisciplinars perquè no se sentin sols en els reptes. Aconseguir un treball coherent i cohesionat perquè en la dificultat tinguem un suport mutu real.
- Co-liderar la construcció d’un projecte que busca el compromís ciutadà, per a vertebrar la participació de tot el veïnat i per a donar resposta a totes les necessitats educatives que hi ha.

L’èxit educatiu del projecte va lligat a la possibilitat d’anar consolidant un canvi de paradigma en la proposta educativa. Per això caldrà temps per avaluar-ne els resultats, tot respectant els temps d’inici i de consolidació, i que les sinèrgies dels professionals, veïns, famílies i institucions es consolidin, fent-les capaces de seguir caminant juntes.

Referències Bibliogràfiques

Bonal y Tarabini (2016) *Focalización educativa y lucha contra la pobreza: una discusión acerca de los límites y posibilidades del programa Bolsa Escola*. <http://www.geps-uab.cat/sites/default/files/publicacions-adjunts/Bonal%20y%20Tarabini.pdf> [consultado el 22/04/2019]

Consortid' Educació de Barcelona (2018) Datos internos de escolarización.

Garcia-Alegre, Eugeni (2014). *El éxito educativo y el círculo perverso de la pobreza infantil Catalunya 2020*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill <https://www.fbofill.cat/sites/default/files/599.pdf> pag 21. [consultat el 12/04/2019]

Parellada, Carles i Traveset, Mercè (2014) *Las redes sutiles de la educación*. Barcelona: Octaedro.

Notes

[1] Pla de barris és una iniciativa de l'Ajuntament de Barcelona que, en col·laboració amb els veïns i veïnes i amb una dotació pressupostària de 150 milions d'euros (2016/2019), posa en marxa accions educatives, socials, econòmiques i urbanes per millorar els 15 barris de la ciutat que més ho necessiten.

[2] La Targeta Barcelona Solidària és una targeta moneder creada per l'Ajuntament de Barcelona per fer més àgil el pagament dels ajuts d'alimentació, que es dona des dels centres de serveis socials a persones sense recursos.

[3] Montserrat Anton: Doctora en Ciències de l'Educació i mestra d'Educació Infantil, especialitzada en psicomotricitat. Col·laboradora del GREP (Grup de Recerca en Educació Psicomotriu de la UAB). Ha estat directora de l'Escola Bellaterra, vicedegana d'Ordenació Acadèmica i Pràcticum de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB i directora de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la UAB.

Correspondència amb els autors: Paloma Cívico Moreno. E-mail: pcivico@ietn.cat. Alba Sanagustin Ciprés. E-mail: asanagustin@ietn.cat. Joan Artigal i Valls. E-mail: jartigal@ietn.cat.